

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
ÂSÂR Akademik Dinî Araştırmalar Dergisi
Cilt/Volume: 1 • Sayı/Number: 1 • Ekim/October 2021

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ / BOOK REVIEW

Osman Gürbüz, Karguy Kültürel Kuşatma ve İlahiyat, Ensar Yayınları, İstanbul 2019, Birinci baskı, 248 sayfa. ISBN:978-605-7619-63-1

Nihat FIRAT *

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Kitap Değerlendirmesi
Geliş Tarihi / Received: 30.10.2021
Kabul Tarihi / Accepted: 22.11.2021
Yayın Tarihi / Published: 2021
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ekim/October
Cilt / Volume: 1 • Sayı / Issue: 1 • Sayfa / Pages: 84-93

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az üç hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği intihal raporu alınarak teyit edildi.
This article has been reviewed by at least three referees. It was confirmed by receiving a plagiarism report that the article did not contain plagiarism.

Yayın Hakkı / Copyright©

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi tarafından yayınlanmıştır. Tüm hakları saklıdır.
Erzincan Binali Yıldırım University, Faculty of Theology, Erzincan, Turkey. All rights reserved.

* Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, nihat.firat@gmail.com, (orcid.org/0000-0003-4244-0795)

7. yy. da kendi siyasi birlikteliklerini dahi sağlayamayıp kabileler halinde yaşayan Arap toplulukları, İslam'ı benimsemesiyle kısa zamanda imparatorlukları fethedecek bir güce ulaşmış ve o diyarların İslamlaşmasına vesile olmuşlardır. Türkler de İslam'la şereflendikten sonra, uzun bir dönem İslam'ın bayraktarlığını yapmış, bu hizmetleriyle izzet kazanmışlardır. Hak ile batılın mücadelesi geçmişte yaşandığı gibi hâlen devam etmekte, fakat mücadele vasıtalarında farklılaşmalar görülmektedir.

Geçmişte toplumlar arasındaki mücadeleler incelendiğinde; bunun daha çok silahlı nitelik arz ettiği ve savaşların çoğunun da dini ve kültürel bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Öyle ki Selçuklu Devleti'ne karşı Batı dünyası birleşerek haçlı saldırıları düzenlemiş, Osmanlı Devleti zamanında da benzer durumlar vuku bulmuştur. Bu dönemlerde devletler hâkimiyet alanlarını genişletmek üzere daha çok askeri yönden birbirlerine üstünlük kurmaya çalışmışlar ve askeri anlamda hâkimiyet alanlarını büyütme fırsatı buldukça da kendi kültür ve değerlerini hâkim olunan halka benimsetmeye gayret etmişlerdir. Batı'nın İslam dünyasıyla yaptığı mücadelede, askeri unsurların yeterli gelmemesi veya halkı bir arada tutan dini ve kültürel değerlerin aşındırılması halinde bu mücadelenin daha kolay yapılabileceği fikri; zamanla askeri mücadelenin yerine kültürel mücadelenin ağırlıklı olarak kendini göstermesine sebep olmuştur.

19. yy. başlarında Osmanlı Devleti, karşılaştığı sıkıntılı durumdan kurtulmak için Tanzimat ve Islahat Fermanı'yla gayr-ı müslimlere bir takım haklar vererek karışıklıkların önüne geçmeye çalışmış, fakat bu durum Osmanlı Devleti'nin zayıflama sürecini bertaraf etmek bir yana, oluşan çöküşün hızlanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde yabancı okulların sayısı artmış ve böylelikle batı dünyası, Osmanlı Devleti içerisinde kendi değerleriyle, daha fazla insan yetiştirebilme fırsatı yakalamıştır. Artık resmi kimlik olarak Osmanlı fakat sahip olduğu değerler itibariyle Batılı insanlar teşekkül etmeye başlamıştır. Bu insanlar adeta kendi kabuklarını beğenmez olmuş, isimleriyle Müslüman zihinleriyle batılı bir hüviyet kazanmışlardır.

Zihni planda yapılan bu savaşta, dini ve kültürel değerlerimizin tahrip olacağı aşikârdır. Yazar, ilahiyat alanında da görülmeye başlayan bu tehlikenin boyutlarını anlatmaya gayret etmekte, çalışmanın ismi olarak da; Göktürkler, Karahanlılar ve Selçuklularda dağ tepeleri ve yüksek yerlere minare şeklinde yapılan, düşmanın gelişini haber vermek ve karşı tedbirlerin alınmasını sağlamak için tehlike anlarında tepesinde ateş yakılan kulelere verilen isim olan Karguy ismini tercih etmektedir. Zihni planda gerçekleşen bu dönüşümün uzun vadede bizlere zarar vereceğini öngörmekte ve tehlike anında nöbet

kulelerinin ateş yakarak halkı ikaz etmesi misali, bu konuda toplumu uyarmaktadır. Kültürel ve zihni değişimin bizleri felakete sürükleyeceğinin bu şekilde anlatılması ayrı bir incelik taşımaktadır.

Kültür ve medeniyetlerin tercüme faaliyetleri, savaşlar, ticaret vb. vesilelerle iletişim kurarak tarihin doğal seyri içerisinde birbirlerinden etkilenmeleri doğaldır. Yazar, *Karguy Kültürel Kuşatma ve İlahiyat* adlı çalışmasında; farklı kültürlerin tarihin tabii seyri içerisinde birbirlerinden etkilenerek devam eden bir kültürel alışveriş diyebileceğimiz karşılıklı ilişkilerden değil, “tek taraflı olarak bizim için hazırlanan bizi madde planında kurtarma vaadiyle kendi ardından gönüllü olarak koşturan zihni, ruhi ve hissi çerçevede tam manasıyla dönüşüme uğratan, kanları renkleri ile Türk, ama zihinsel yapıları, dünya görüşleri ve zevkleri itibariyle İngiliz, Fransız ve Alman’a çeviren kültürel bir savaşı ele almaktadır.” (s. 7)

İslam dünyası geçmişte askeri ve siyasi olarak uluslararası meselelerin çözümünde belirleyici bir güce ulaşmış, ilmi faaliyetlerde bayraktarlık yapmıştır. Kültürel alanda yaşanabilecek çözülme, bizleri bir araya gelip toparlayacak ve tekrar İslam dünyası veya devlet olarak güçlü kılacak temel dayanaklarımızı yitirmemize neden olacaktır. İçtimai yapıda yaşanan bu çöküşün tehlikelerine dikkat çeken birçok münevver bulunmaktadır. Yazar bu tehlikenin ilahiyat camiasında da görülmeye başlamasıyla, yaşanan kültürel asimilasyonun bu alandaki yıkıcı etkilerine dikkat çekmektedir.

Kitap; önsöz, üç bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Birinci bölümde Batı dünyasının saldırganlığı ele alınmaktadır. İslam’ın ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren Batı’da İslam’a karşı karalamalar yapıldığı, özellikle haçlı seferleri için Müslümanlara yönelik iftiralarla toplum desteği sağlanmaya çalışıldığı, Hz. Peygamber’in çirkin yakıştırmalarla anlatıldığı aktarılmaktadır. Batı’nın ele geçirdiği topraklarda yaptığı zulümlere rağmen; bu kıyımların sonraki nesillere ulaştırılmamasının garip olduğu anlatılmaktadır. “Beyaz adam tarafından yazılan tarih kitaplarında yerli halkın çılgılık ve mücadelesinin yazılmaması ve olayların kendi pencerelerinden anlatılması anlaşılabilir fakat sonraki neslin bu olayları anlatmaması, zihni ve kültürel sömürgecilik neticesinde kendilerini dövenleri şikâyet etmek bir yana, babalarının katillerini sevmeye ve alkışlamaya başlamaları” (s. 18) acınacak bir durumdur.

Küreselleşme kavramı (dünyanın büyük bir köye dönüşmesi) dünyadaki farklı din, kültür ve anlayışların birbirlerinden etkilenerek belli bir ortak paydada buluşmasından

ziyade daha çok batı değerleri etrafında oluşan sistem ve anlayışın tüm dünyaya yayılmasını ifade etmektedir. Yazar, sömürgeleştirme kavramı etrafında yapılan güzellmeleri anlatıp, batı tarafından yapılan saldırıların meşrulaştırılmaya çalışıldığına değinerek, (s. 26) küreselleşme kavramının hangi dünyaya hizmet ettiğini ortaya koymaktadır.

Ülkeler doğrudan veya dolaylı bir şekilde hâkimiyet altına alınıp bu süre içerisinde onlara siyasi ve askeri güçle istenilen şeyler yaptırılabilir. Fakat onlar kendi inanç ve değerleriyle, kendi ruh kökleriyle irtibatlılarsa, uygun fırsatlar yakaladıklarında bağımsızlıklarına kavuşurlar. Bunu önlemenin yolu, o toplumu bir arada tutan değerleri itibarsızlaştırıp geçmişte de kayda değer bir varlık gösteremediklerine ikna ederek kendini aşağı görme ukdesini onlara yerleştirmektir (s. 28). Böylece o toplum tehdit unsuru olmaktan çıkar ve adeta *hiçbir şey olmamaya* mahkûm edilir. Batı, sistemli olarak kendinde olanları zirve kabul edip, diğer medeniyetler müktesebatının, kendi gerisinde olduğunu var saymıştır. Bilinçli olarak yapılan bu faaliyetlerle “kendini öylesine güçlü, öyle yenilmez, öyle erişilmez bir kuvvet olarak sunar ki hiç kimse karşı koyma fikrini aklından dahi geçirmesin, bulunduğu yere çakılsın, kıpırdayamaz hale gelsin.” (s. 36) İslam dünyasında bu plan gerçekleşmiş, toplum içerisinde aşağılık kompleksi yerleşerek Batı’nın büyüklüğü fikri zımnen kabul görmüştür. Öyleki Prof. Dr. Fuat SEZGİN’in tabiriyle “İslam medeniyetinin büyüklüğünü kendi insanımıza anlatmak, Batılılara anlatmaktan daha zordur.” tespiti manidardır.

Batı’nın olayları kendini merkeze koyarak izah etmesi doğaldır. Garip olan bunun sorgulanmadan İslam dünyası tarafından kabul görmesidir. Batı tarafından oluşturulan çağ taksiminin benimsenmesi neticede, başta İslam medeniyeti olmak üzere diğer medeniyetleri de tarihin dışına itmekte, “mazinin en parlak dönemleriyle birlikte dinimizi, imanımızı, peygamberimizi, kahramanlarımızı kirli sulara daldırıp daldırıp çıkarmak anlamına gelmektedir.” (s.49) Bu hususta yeni Çağ taksimi denemelerine ihtiyaç vardır. Bizlere düşen görev, genel anlamda bizim durduğumuz yerden olay ve olgulara bakan yeni bir sosyal bilimler tasavvuru inşa etmektir.

Yazar “sömürgeleştirme” ile “sömürgeleşmişlik” kavramlarına dikkat çekmektedir. Hâkimiyet kurmada kaba kuvvet gerekli olabilir, fakat şuur köleleşmeden kölelik kalıcı olmaz. Sömürgeleşmişlik; kendi değerlerinden uzaklaşıp, sömürgecinin değerlerini üstün kabul etme halidir. “Bilinci sömürgeleşmiş insanlar, kendini sömürgecinin tuttuğu aynada görür, artık kendi gözleriyle göremez, kendi elleriyle tutamazlar.” (s. 50) Bunlara göre Batı; bilimin, özgürlüğün, insan haklarının vb. olumlu şeylerin sembolü; doğu ise cehalet,

tahammülsüzlük, iltimas vb. olumsuz kavramların sembolüdür. Kurtuluş batı değerleriyle bütünleşmektedir. (!) Bilinci sömürgeleşmiş insanların, toplumu harekete geçirip kendi bağımsızlıklarını elde ederek medeniyet inşa etmesi bir yana, yaptıkları faaliyetlerle sömürgeci güçlerin işlerini kolaylaştırmaktan öteye gitmezler.

Sosyal ilimler, fen bilimleri gibi deneysel olmayıp görecelik arz eder. Geçmişin bilgileri zihinlerde işlenerek günümüze ulaşır ve bunlar değerlendirilirken de değerlendirenin inançlarından, kinlerinden, özelemlerinden istese de sıyrılamazlar. Sosyal bilimlerin hangi toplumsal çerçevede, kim tarafından ve hangi amaçla gerçekleştirildiği, nasıl bir sonucun ortaya çıkacağıyla alakalı belirleyici faktörlerdir. “Batının bilimsel gerçeklikler olarak bizlere sundukları ister istemez batının çıkarlarına öncelik verir, onları koruyup kollar.” (s.73) Fakat Batı dünyasının bilimde otorite kabul edilmesi, onlara yapılacak itirazın da “bilim dışı” olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Haliyle bunu yapmak; bilimsel yetkinliğe ilaveten, insanlar tarafından linç edilebilmeyi göze alabilme cesaretini de gerektirmektedir.

İlk dönem İslam tarihi çalışmalarında birçok oryantalist yer almaktadır. Acaba bunlar durumu anlamaya yönelik iyi niyetli çalışmalar mıdır? Yoksa başka bir gayeye mi hizmet etmektedirler. Yazar; Batı tarafından yapılan “bilimsel çalışmalar”ın en sistemli, en uzun ömürlü ve en tahripkâr olanının bu çalışmalar olduğunu (s. 79) ifade etmekte, oryantalizmin zaman içerisinde hangi amaçlarla yapıldığına değinmektedir. Bu çalışmalar ilk başlarda zorlu bir rakipten duyulan korku neticesinde kendilerini savunma refleksi ile başlamış, sonrasında ise Müslümanların karalanması ve sömürgeci arzulara hizmet etmiştir. Şarkiyatçıların yapmış oldukları çalışmalarda son derece tarafsız ve hatta kimi zaman düşmanca davranıldığına değinilmekte, bu çalışmalarda İslam’ın aşağılığı konusunda örtük bir mutabakat oluşturdukları tespiti aktarılmaktadır. (s.22) Doğunun bilgisine sahip olmak, onlara hâkim olabilmek için gereklidir. “Şarkiyatçıların koymuş oldukları bilgi de sanılandan daha az objektif dürüstlüğe sahiptir ve bu yeni şark anlayışı şarkı batı hâkimiyetine taşıyan güç grupları tarafından şekillendirilmiştir.” (s.84) Amerika’da Ortadoğu çalışmaları yapan entellektüellerin, devletin ulusal güvenlik kurumlarında danışman olarak görev aldıkları belirtilmekte, bunların ülke dışındaki çıkarların devamı için ihtiyaç duyulan bilgiyi temin etmelerine dikkat çekilmektedir. (s.85)

Kitapta oryantalizm konusu işlenirken sadece Yücel BULUT’un Oryantalizm maddesi (DİA) ile Edward W. SAİD’in Şarkiyatçılık adlı kitabından faydalandığı görülmektedir. Her ne kadar meselenin anlaşılmasında okuyuculara belirli bir düzeyde ufuk açsa da, kitabın

konusu itibariyle, bu meselenin daha ayrıntılı olarak ele alınması gerektiği kanaati oluşmuştur.

Yazar toplumların ahlak anlayışının o toplumun hayat ve din anlayışıyla sıkı bir irtibat halinde olduğunu belirterek, Batı ile İslam dünyasının ahlak anlayışlarına değinmektedir. Batı'da esas maksimum fayda, İslam düşüncesinde ise dünya ahiret saadeti olduğu ifade edilmektedir. (s.86) Batının kendi benimsediği değerlerde bile çifte standart sahibi olduğu hususu, güncel meselelerden örnek verilerek bariz bir şekilde ortaya konulmuştur.

Eserde Batı'nın ahlak düşüncesi anlatılırken Batılı yazarların ahlak anlayışları örnek verilmektedir. Ancak bu değerlendirmelerde kimi zaman ilgili kitaplardan doğrudan alıntı yapılmamış, farklı bir yazar üzerinden değerlendirmeler aktarılmıştır. Örneğin direkt Makyavel'den alıntı ve tahlil yapılmak yerine; Cemil MERİÇ'in ondan yaptığı iktibas ve değerlendirmeler aktarılmıştır. Makyavel'in *Hükümdar* adlı kitabı ulaşılabilir bir durumda olup, doğrudan kendisinden aktarma ve değerlendirmelerin yapılmasının daha isabetli olacağı düşünülmektedir.

Yazar kitabın birinci bölümünde yaptığı alıntılarda; ifadenin ahengi bozulmaması için çoğu zaman hiçbir tasarrufta bulunmamıştır. (Yazar önsözde de böyle bir üslubu özellikle tercih ettiğini ifade etmektedir. (s. 8) İşlediği konularda kendi fikir ve düşünceleriyle bir bağlam oluşturmuş, ilgili yazarlardan alıntılarla konuları işlemiştir. Yapılan aktarımlar konuyu anlamamızı sağlayan, ifade ve üslup bakımından bizlere ufuk açan metinlerdir. Fakat bu bölümde alıntı yapılan metinlerin yekûnu dikkate alındığında, yazarın özgün fikirlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yönüyle kitabın birinci bölümünün adeta bir derleme niteliği arz ettiği söylenebilir.

Yazar ikinci bölümde İslam dünyasının, Batı'nın saldırganlığına cevap vermedeki acziyetini ele almaktadır. Müellif; Kudüs'ün İngilizler tarafından, Şam'ın da Fransızlar tarafından ele geçirildiklerinde komutanların bu kinlerini açıkça ortaya koyduklarına değinmektedir. (s.113) Endülüs Medeniyeti'ni yıkmak için başlatılan Reconquista hareketi veya Bursa'nın Yunan işgalinde Sofoklis Venizelos'un Osman Gazinin sandukasını tekmelemesi hadiseleri de buna örnek verilebilir. Batı'nın tavrı çok net bir şekilde görülmekteyken, İslam dünyası Batı'nın kendisi hakkında verdiği mahkûmiyet kararından habersiz, ne yazık ki kurtuluşu yine batının reçetelerinde aramaktadır. Bu durum; "Saflığımız kendisini parçalamaya gelen kurdun bakışlarından etkilenerak *'Anne kurt bana*

selam verip tebessüm etti.' diyen kuzunun saflığına taş çıkartır."(s.113) benzetmesiyle anlatılmaktadır.

İbn Haldun'a göre mağlup olanlar galip gelenleri taklit eğilimindedir. Savaşta aldıkları galibiyetler, genelde onların hayatı yaşama tarzlarının üstünlüğüne bağlanır. Taklit eden ve taklit edilen iki taraf, bir kültür alışverişi içerisinde girer ve galip taraf medeniyetin veya kültürün verici, mağlup taraf ise alıcı tarafını oluşturur. Taklit ve asimilasyon, esas itibariyle galip taraf karşısında hissedilen ruhsal körlük veya *aşağılık* duygusudur. Bu duygunun etkisiyle mağlup; düşünce, yönelim ve inançlarını değiştirip dönüştürmekte bir sakınca görmez, hatta buna gönüllü bir arzu bile duyar. Bu, mağlup tarafın galip karşısındaki psikolojik tavrının birinci aşamasıdır. İkinci aşamada ise; ise mağlup toplum içerisinde çıkan bir grup, değişimi sahiplenir ve böylece galip tarafın mağlup taraf üzerinde başlangıçta uyguladığı baskıya da artık gerek kalmaz ve mağlubun galibe benzeme süreci toplumda kendiliğindenleşip gündelik bir yapı kazanır, kültürel asimilasyon içeriden devam eder. Böylece toplumun ortak ve uzun vadeli emelleri zayıflar, asabiyeti çözülür, yerel kültür yabancı kültür karşısında giderek erir ve sonunda devletin ortadan kalkmasıyla birlikte kültür, medeniyet ve millet ortadan kalkar.¹ İbn Haldun burada bir ülkenin işgali neticesindeki toplumsal asimilasyondan bahsetmektedir. Her ne kadar bizler işgal altında değilsek bile İslam dünyasının yaşadığı süreç de bundan farklı değildir. Batı, sömürgelerini fiilen terk etse de, gerek kurmuş oldukları okullar aracılığıyla devşirdikleri ve gerekse zihni anlamda sömürgeleştirdikleri insanlar vasıtasıyla halen varlıklarını devam ettirmektedirler. "Bu kişiler bizi madde planında kurtarma vaadiyle ortaya çıkan, kanları, renkleri ve derileriyle Türk, ama zihinsel yapıları, dünya görüşleri ve zevkleri itibariyle İngiliz, Fransız ya da Alman" (s.7) dırlar. Sokağa çıkıp etrafımıza (alışveriş merkezlerinin tabelaları) baktığımızda bile görünen manzara, toplumumuzda Batı dünyasının etkilerini bizlere göstermeye kâfidir. Bu görünen manzaranın ardındaki zihni altyapının varlığı, daha acı bir durumdur.

Toplumun tamamının (hissettirilmeden) asimilasyona uğratılması için kavramlar değiştirilerek bunlar üzerinden bir hayat felsefesi inşa edilir. Artık kapitalizm yerine piyasa ekonomisi, batılılaşma yerine çağdaşlaşma, fahişe yerine hayat kadını tabirleri kullanılır. Küreselleşme, modernleşme, evrensel bilim vs. tabirlerle farklı bir dünya görüşü ve hayat felsefesi benimsetilmeye çalışılır. Başkalarının oluşturduğu kavramların kullanılması

¹ Murat Erten, "Mağlubun Gâlibi Taklit Etmesi İbn Haldûn'un Gözünden Endülüs, Osmanlı Ve Cumhuriyet Bağlamında Bir Değerlendirme", *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 13/26 (29 Aralık 2018), 301.

hususunda Yusuf KAPLAN'ın: “Başkalarının kavramlarıyla kendi dünyanı kuramazsın. Dünyaya kral olamazsın. Kralların soytarısı olursun yalnızca.” ifadesi manidardır.

Yazar bu kuşatılmışlık içerisinde bizlerin vazifesini “ehem-mühim” tabiriyle ifade edilen en önemli tespit ve o konuda gayret göstermek olarak açıklamaktadır. Bunu “kan kaybından ölmek üzere olan bir kişinin kırık parmağını tedaviye çalışmak onu ölüme terk etmektir” tespitiyle ifade etmektedir. (s. 123) Şu anda ilahiyat çevrelerinde yapılan tartışmaları maddeleştirerek bu konuların bizlere pek fayda sağlamayacağı hatta ihtilafli meselelerin gündemde tutulmasının faydadan ziyade zarar vereceği belirtilmekte, konu seçimine alternatif sunulmaktadır. (s.131) İhtilafli meselelerin akademik çevrelerde değerlendirilmesi pek tabidir, fakat bunun halka açık bir şekilde tartışılması bir derde deva olmadığı gibi; özellikle gençlerin dine yaklaşımlarında da olumsuz bir rol oynamaktadır. Yazarın alternatif konu başlıkları ise bizlere farklı ufuklar açmakta, bizleri pozitif enerjiyle doldurmaktadır.

Araştırmada Batı'ya karşı koyuştaki en büyük hatalardan birinin de aydınlarımızın teslimiyetçi bir yaklaşım içerisine girmeleri olduğu tespiti yapılmakta, kurtuluşumuz için bilinçsizce batının taklit edildiği anlatılmaktadır. Geçmişte aydınlarımız (!) muharref Hristiyanlığa yöneltilen tenkitleri; bizim de bir dine sahip olmamız, onda da kimi zaman yanlış uygulamaların bulunması ve Batı karşısında askeri, ekonomik ve ilmi alanda geri kalmış olmamız sebebiyle bizler için de geçerli saymışlardır. Onun için İslam, Hristiyanlık üzerinden suçlu ilan edilmiştir. “Oysa İslam Hristiyanlığın bozulan yanlarını düzeltmek için gönderilmiş hak din idi. Hristiyanlığın ruhban sınıfı ve kilise vardı. İslam'da ise ne kilise hiyerarşisi ne de din adamı sınıfı bulunmaktaydı.” (s.138) Bir teorinin değeri pratikteki işlevi ile ölçülür. İslam'ı benimseyen, cahiliye toplumu siyasal anlamda birlikteliğini sağlayarak, sosyal yaşamlarındaki adil düzenlerini kurmuş ve imparatorlukları fethetmiştir. Hatta eleştirilen dini anlayışla Osmanlı Devleti 16. yy. da dünyaya hükmetmiştir. “Aslında Avrupalıların yaptığı yanlış kıyas değil, tarihi düşmanlarının kuvvet noktalarını bilerek yok etmek, düpedüz intikam almak, hınçlarını tatmin etmektir.” (s. 139)

Müellif teslimiyetçi yaklaşımın en çok tarihselcilikte görüldüğünü, mucize ve keramet in inkârının da bu yaklaşımın sonucu olduğunu belirtip çeşitli değerlendirmelerde bulunmaktadır. Batı tarafından üretilen düşüncelerin maksadının tahlil edilmeden “tarafsız bakış” olarak değerlendirilmesinin genç nesilleri bizden koparmadaki etkisine işaret edilmiştir. Batı, Osmanlı'da açtıkları yabancı okullar vasıtasıyla kendi kültürlerini benimsetme fırsatı bulmuştur. Artık asıl olarak Türk fakat düşünce zevk itibariyle yabancı

insanlar yetişmiştir. Müslüman birinin evladını düşmanının eğitmesine müsaade etmesi de ayrıca garipsenecek bir durumdur. Tarihçi ve aynı zamanda Mecelle'nin yazım komisyonu başkanı Ahmet Cevdet Paşa'nın torununun Katolik rahibesi, Tefvik Fikret'in oğlu Haluk'un da Protestan papazı olması ibretlik bir durumdur.

Aydın kimliğinin tarihsel süreçteki yeri farklıdır. Osmanlı'nın yükseliş devrinde aydın, zevkleri, mukaddesleri ve acılarıyla toplumun herhangi bir ferdidir. Aynı camide namaz kılar, aynı kahvede dinlenir, aynı sofrada yemek yer. Tanzimat'la bu durum değişir. Aydın artık kendi tarihinden kendi insanından koptuğu oranda yani Batı'nın temsilcisi olduğu oranda aydındır.

Kendi değer ve tarihini öğrenirken Batı'da inşa edilen fikirlere itibar edenler, bir süre sonra kendini artık kendi gözleriyle göremez ve objektif olduğunu varsayarak başkalarının gözü ve değerleriyle kendi değerlerine bakarlar. Yazar yapacağımız okumalarda bu durumu anlamak için birtakım kriterler belirlemekte, (s. 193) bu kriterler de kitabın en kıymetli bilgilerini ihtiva etmektedir. Yazar bu kriterleri müşahhas hale getirmek için farklı yazarlardan alıntılar yapmaktadır ki yazarın kastı böylece daha iyi anlaşılmaktadır. Fakat bilimsel eserlerde herhangi bir kişi üzerinden yapılan tespitlerden ziyade, olgular üzerinden yapılan değerlendirmeler çok daha kıymetli kabul edilmektedir. Yapılan alıntıların kimi zaman kısa olması da alıntının hangi bağlamda kullanıldığının tam olarak anlaşılmasına (s.194) neden olmaktadır. Bundan dolayı konunun olgu düzeyinde ele alınmasının daha isabetli olacağı değerlendirilmektedir.

Yazar son bölümde ise birinci ve ikinci bölümlerde anlatılan vaziyet karşısında entelektüellerin sorumlulukları üzerinde durmaktadır. Bizlere düşen ilk vazifenin bu yangının yıkıcı etkilerinin elden geldiğince duyurulması ve kendimize ait bir tarih şuuru oluşturarak bizi hapsedmeye çalıştıkları aşağılık kompleksinden, güvensizlik duygusundan sıyrılıp ayağa kalkmak olduğu vurgulanmakta, "Mazideki hataları ön plana çıkarmak yerine bize ait maddi manevi başarıları genç nesillere tanıtarak, kendilerine güven duygularını pekiştirmek ve maziyi yeni sıçramalara destek kılmaktır." (s. 239) tespitinde bulunmaktadır.

Sonuç olarak Osman GÜRBÜZ'ün bu araştırması, 18. yy. dan itibaren yaşadığımız kültürel karmaşayı bizlere sunmakta, artık ilahiyat alanında da görülmeye başlayan bu kültürel savaşta bizlerin eksikliklerini belirtip dikkat edilmesi gereken hususlar noktasında birtakım önerilerde bulunmaktadır. Meselelere yaklaşım tarzı itibarıyla özgün bir nitelikte olup okuyucularına farklı bakış açısı sunmaktadır. Yaşanan kültürel değişimin ilahiyat

alanıyla irtibatlandırılarak işlenmesi hususunda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Eserin dili akıcı, üslubu bilimsel bir özelliğe sahiptir.

Kitabın ismi olarak eski Türklere kullanılan nöbet kulelerinin adı olan Karguy'un tercih edilmesi; konunun mahiyeti ve anlatılmak istenenle güzel bir şekilde örtüşmektedir. Eserin kapak tasarımında; sade ve maksadı anlatan bir görsel kullanılmıştır. Metinlerde yer yer kelime yazım hataları görülmekte, kitabın tekrar basımında bu hususa dikkat edilmesi gerekmektedir. Yazar görüşlerini gerekçelendirmede başarılı, ele aldığı konu hakkında okuyucularına farklı bir ufuk kazandırmaktadır. Kültür ve medeniyet alanlarına ilgi duyanların ve ilahiyat öğrencilerinin bu kitabı okumaları son derece yararlı olacaktır.